॥ २६ ॥ इतिसौप्तिकेपर्वणिनैलकंठीयेभारतभावदीपेसप्तदशोऽध्यायः ॥ १७ ॥ ॥ ५ ॥ ॥५॥ ततइति ईश्वरतिरोधानानंतरंदेवयुगेकृतयुगेविनापीश्वराराधनंप्रजाःस्वाभाविकैरेवशमदमादिभिः कृतकृत्याअभूवन् अतीतेतुदेवयुगेनिरीश्वरास्ताःकेवलेनकर्मणैवफलसिद्धिंइच्छंत्योयज्ञमकल्पयन् ॥१॥२॥ रुद्रंईश्वरंयज्ञस्यफलदातारं ॥३॥ योवाएतदक्षरंगार्ग्यविदित्वास्मिँल्लोकेयजतिजुहोतिददातितप स्तप्यतेऽतवदेवास्यतद्भवतीतिश्रुतेरीश्वराराधनहीनोयज्ञोऽतवानित्येतद्दर्शयति आख्यायिकामुखेनैवसोकल्प्यमानेइत्यादिना साधनंयज्ञनाशकं ॥४॥ लोकयज्ञोलोकेषणासर्वोमांसाधुमेवजानात्वितिवासना रूपःक्रियायज्ञःगर्भाधानादिसंस्काररूपः गृहयज्ञःपत्निसाध्याग्निहोत्रादिः पंचभूतनृयज्ञःपंचभूतानांगुणैःशब्दादिभिर्यानृणांप्रीतिस्तद्रूपः विषयजंसुखमित्यर्थः एतैरेवचतुर्भिर्यज्ञैःसर्वंजगत्सृष्टं ॥ ५ ॥ तत्रम

एवमुक्त्वाससक्रोधोजगामविमनाभवः॥ गिरेर्मुंजवतःपादंतपस्तप्तुंमहातपाः ॥ २६॥ इतिश्रीमहाभारतेसौप्तिकेप०ऐषीकेपर्वणियुधिष्ठिरकृष्णसंवादे सप्तदशोऽध्यायः॥ १७॥ ॥ ५॥ श्रीभगवानुवाच ततोदेवयुगेतीतेदेवावैसमकल्पयन्॥ यज्ञवेदप्रमाणेनविधिवद्यष्टुमीप्सवः॥ १ ॥ कल्पयामासुरथतेसाधनानिहवींषिच॥ भागार्हादेवताश्चैवयज्ञियंद्रव्यमेवच॥ २॥ तावैरुद्रमजानंत्योयाथातथ्येनदेवताः॥ नाकल्पयंतदेवस्यस्थाणोर्भागंनराधिप॥३॥ सोऽकल्प्यमानेभागेतुकृत्तिवासामखेमरैः॥ ततःसाधनमन्विच्छन्धनुरादौससर्जह॥ ४॥ लोकयज्ञःक्रियायज्ञोगृहयज्ञःसनातनः ॥ पंचभूतनृयज्ञश्चजज्ञेसर्वमिदंजगत्॥५॥ लोकयज्ञैर्नृयज्ञैश्चकपर्दीविदधेधनुः॥ धनुःस्पृष्टमभूत्तस्यपंचकिष्कुप्रमाणतः॥६॥ वषट्कारोभवज्ज्यातुधनुषस्तस्यभारत॥ यज्ञांगानिचचत्वारितस्यसंनहनेऽभवन्॥ ७॥ ततःक्रुद्धोमहादेवस्तदुपादायकार्मुकं॥ आजगामाथतत्रैवयत्रदेवाःसमीजिरे॥ ८ ॥ तमात्तकार्मुकंदृष्ट्वाब्रह्मचारिणमव्ययं॥ विव्यथेपृथिवीदेवीपर्वताश्चचकंपिरे॥ ९॥ नववौपवनश्चैवनाग्निर्जज्वालवैधितः॥ व्यभ्रमच्चापिसंविग्नंदिविनक्षत्रमंडलं ॥ १० ॥ नवभौभास्करश्चापिसोमःश्रीमुक्तमंडलः॥ तिमिरेणाकुलंसर्वमाकाशंचाभवद्वृतं॥ ११॥ अभिभूतास्ततोदेवाविषयान्नप्रजज्ञिरे॥ नप्रत्यभाच्चयज्ञःसदेवतास्तेसिरेतथा॥१२॥ ततःसयज्ञंविव्याधरौद्रेणत्वदिपत्रिणा॥ अपक्रांतस्ततोयज्ञोमृगोभूत्वासपावकः॥ १३॥

ध्यमयोःशास्त्रोक्तयोर्यज्ञयोर्नाशार्थंप्रथमचरमयज्ञाभ्यांईश्वरोधनुःकृतवान् किष्कुर्हस्तः पंचहस्तंपंचविषयप्रमाणं लोकवासनादेहवासनाचशब्दादिविषयपंचकात्परतोनास्तीत्यर्थः ॥ ६ ॥ वषट्कारसंज्ञेन गृहयज्ञेनतेउभेवासनेकिंचित्संकोचंगच्छतइतिसतस्यवासनाद्वयरूपस्यधनुषोज्यास्थानीयः यानितुयज्ञांगानिचत्वारिअर्थित्वंसमर्थत्वंविद्वत्त्वंशास्त्रेणपर्युदस्तत्वंचतानितस्यधनुषःलोकदेहवासनारूपस्यसन्न हनेदार्ढ्यायअभवन् ॥ ७ ॥ यतःयज्ञांगानिलोकेषणादौविनियुक्तानिमूढैस्ततोहेतोःमहादेवःक्रुद्धोयज्ञंजघानेत्यादिस्पष्टार्थं ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ रौद्रेणअहंकारेणदर्पेणवाऽहमेवयज्वादाताविज्ञातेत्येवंरूपेण यज्ञोयज्ञात्पूर्वंअपक्रांतंमुख्याद्विविदिषंतियज्ञेनेत्यादिशास्त्रोक्तादात्मविविदिषाख्यात्फलात्भ्रष्टः ॥ १३ ॥





Digitized by Google